

Банера Н. П.
*старший викладач кафедри обліку і фінансів
Львівського інституту економіки і туризму*

Banera N. P.
*Senior Lecturer of
Accounting and Finances Department
Lviv Institute of Economics and Tourism*

НЕОБХІДНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В КРИЗОВИХ УМОВАХ

NECESSITY OF STATE SUPPORT OF SMALL BUSINESS IN CRISIS CONDITIONS

Анотація. У статті обґрунтовано необхідність державної підтримки щодо розвитку підприємництва, що обумовлено: для суспільства – збільшенням кількості робочих місць; для місцевих та державних бюджетів – зростанням доходів у вигляді податків; для аналогічних підприємств – ростом конкуренції та необхідністю вдосконалення товарів чи розробкою нових; для банківської сфери – збільшенням кількості клієнтів. При цьому автором доведено необхідність державної підтримки розвитку малого бізнесу у вигляді: надання кредитів за низькими відсотками, внесення змін до Закону України «Про державну підтримку малого підприємництва» та розробку нового Закону «Про кредитування малого підприємництва», зменшення суми виплати єдиного податку та підвищення рівня інвестиційної привабливості підприємства тощо.

Ключові слова: малий бізнес, підприємництво, кредитування малого підприємництва, державна підтримка малого бізнесу.

Вступ та постановка проблеми. Підприємництво – це провідний сектор ринкової економіки, який забезпечує насиченість ринку товарами та послугами, сприяє здоровій конкуренції, створює новий прошарок «підприємець-власник». Воно базується на самостійній, ініціативній, систематичній, на власний ризик діяльності з виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, основною метою якої є отримання прибутку. Підприємництво в цілому покликано розв'язувати значні проблеми в економіці, але роль малого підприємництва великою мірою полягає, зокрема, у забезпеченні зайнятості шляхом створення нових робочих місць і поглинання надлишкової робочої сили. Малі підприємства значно менше дестабілізують ситуацію на ринку робочої сили при банкрутстві окремих з них порівняно з великими підприємствами [10].

Мале підприємництво є багатограним соціально-економічним явищем, в якому кожен з учасників, тобто безпосередньо підприємець або підприємство, має можливість знайти своє місце, а зовнішні учасники також отримують позитивні результати: держава – податки, збільшення ВВП та число робочих місць у реальній економіці, зменшення соціальної напруги, місцева влада – податки, економічні партнери – гнучких та динамічних партнерів з низькими накладними видатками [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасне бачення розвитку суб'єктів малого підприємництва висвітлено в працях таких українських вчених, як Р.В. Рудик, А.В. Гринок, В.К. Збарський, Т.В. Греджева, С.І. Румянцева, І.А. Максименко, Т. Бережний, З.С. Варналій, В. Вишневецький, А. Крисоватий, В. Кобилко, Т. Меркулова та ін. Проте діяльність малого підприємництва неможлива без підтримки держави. У зв'язку з цим пропонуємо наше бачення проблем та напрямів державної підтримки малого підприємництва.

Метою даної роботи є розкриття значення малого підприємництва для економіки регіону та країни, а також

обґрунтування необхідності державної підтримки для його належного розвитку.

Результати дослідження. Малий бізнес є основною рушійною силою для становлення, ефективного розвитку та стабільності ринкових відносин. Стабільність забезпечується за рахунок значної частки населення, що знаходиться в системі цих відносин. За даними деяких вчених, для цього необхідно, щоб 20–30% громадян країни займалися власним бізнесом [5].

Загальні параметри розвитку малого підприємництва в Україні не відповідають можливостям і потребам української економіки. За кількістю малих підприємств, їхнім внеском до загального обсягу виробництва, зайнятістю працівників та іншими показниками Україна значно відстає від розвинених країн світу [8].

Особливість ставлення до малого бізнесу у світі та наявність окремих чітко означених державних політик як на рівні ЄС, США, так і інших провідних країн світу, підкреслюється тим фактом, що в більшості розвинених країн світу суб'єкти малого і середнього бізнесу кількісно становлять понад 90% суб'єктів бізнесу взагалі.

Малі та середні підприємства відіграють ключову роль у зростанні економіки та зменшенні бідності. Згідно з даними Меморандуму Світового банку про економічний розвиток України від 2010 р., в Україні малі та середні підприємства створюють меншу кількість робочих місць, ніж в інших країнах Європи та регіону. У Меморандумі також констатується, що коефіцієнт появи та зникнення компаній залишається низьким; поява та зникнення компаній не призводить до значного зростання продуктивності завдяки кращому розподілу ресурсів; унаслідок цього спостерігається низький рівень ефективності розподілу ресурсів. ОЕСР погоджується з оцінкою Світового банку та стверджує, що «протягом останніх чотирьох років зменшився внесок малих і середніх підприємств в економіку України» [11].

Хоча показники діяльності малих підприємств України і відстають від аналогічних підприємств країн ЄС, на

даний час доведено, що діяльність малого бізнесу великою мірою впливає на стан економіки та соціальні зміни, які відбуваються в країні.

Варто зазначити, що спостерігається нестабільність розвитку таких підприємств, що зумовлено великим рівнем конкуренції з боку великих підприємств, недосконалим законодавством, частими змінами напрямів економічних реформ тощо.

Важливим чинником сьогодення є й те, що малі підприємства функціонують у кризових умовах, умовах високої корупції, важкої політичної та економічної ситуації. Хоча і за таких важких умов підприємці прагнуть максимізувати прибуток шляхом оптимізації витрат.

Сфера функціонування малого підприємства в кризових умовах подана на рис. 1.

Мале підприємництво в Україні перебуває на початковому етапі розвитку, характеризується неефективністю і потребує масштабної державної підтримки, яка повинна бути спрямована на створення позитивного економічного та правового клімату. І це особливо потрібне тому, що мале підприємництво пов'язано із значним ризиком. 5% із числа новостворених підприємств в Україні можна вважати успішними, а 35% зникають вже протягом першого року діяльності. Решта 60% ледве зводять кінці з кінцями [9].

На сьогоднішній день малий бізнес в Україні займає 5–6% ВВП, але якщо врахувати тіньову економіку, то близько 30% населення зайняті в малому бізнесі. Влада не шанує своєю увагою і турботою малий бізнес, оскільки вбачає в ньому лише злісних неплатників податків і соціальних внесків. Основний аргумент чиновників: навіщо підтримувати те, що складає малу частку ВВП країни. При цьому у нас сьогодні зроблено все для того, щоб прибрати легальний малий бізнес. Одним із інструментів є норма Податкового кодексу, яка забороняє юридичним особам відносити до валових витрат придбання товарів і послуг малих підприємств, що працюють на основі спрощеної системи оподаткування. Усе це робиться для того, щоб створювати великі виробничі комплекси, а це повертає нас до радянського типу розвитку економіки. Уряд не хоче співпрацювати з малим бізнесом, незважаючи на позитивний світовий досвід. Варто наголосити на Податковому кодексі, який був прийнятий наприкінці 2010 р. і вступив в силу з 1 січня 2011 р. Цей документ передбачає тимчасове спрощення системи оподаткування за єдиним податком, до моменту прийняття законодавчо-нормативного документу, що буде регулювати оподаткування малого бізнесу, більш того, ним створюється більше податкове навантаження на малий бізнес, ніж раніше, а можливості співпраці малих підприємств із середніми та великими значно скорочуються внаслідок низки нововведень Податкового кодексу [3].

Метою державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в Україні є:

- 1) створення сприятливих умов для розвитку малого і середнього підприємництва;
- 2) забезпечення розвитку суб'єктів малого і середнього підприємництва з метою формування конкурентного середовища та підвищення рівня їх конкурентоспроможності;
- 3) стимулювання інвестиційної та інноваційної активності суб'єктів малого і середнього підприємництва;
- 4) сприяння провадженню суб'єктами малого і середнього підприємництва діяльності щодо про-

сування вироблених ними товарів (робіт, послуг), результатів інтелектуальної діяльності на внутрішній і зовнішній ринки;

5) забезпечення зайнятості населення шляхом підтримки підприємницької ініціативи громадян [6].

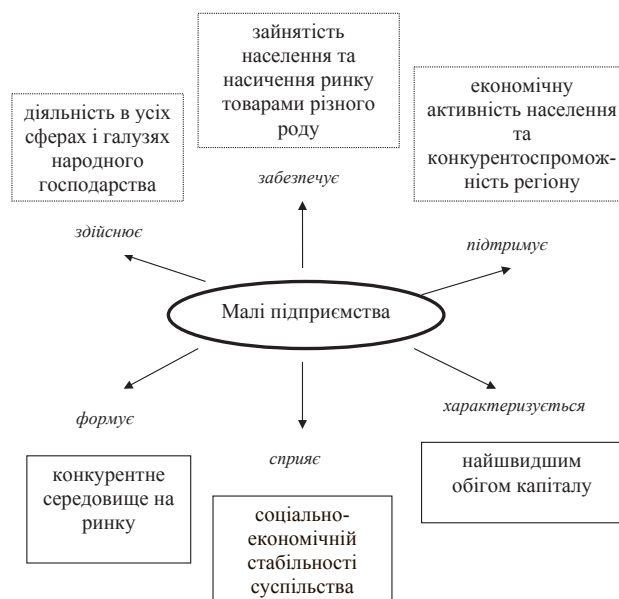

Рис. 1. Основні риси функціонування малого підприємництва в кризових умовах

Джерело: досліджено автором

Рис. 2. Етапи реформування державного забезпечення малого бізнесу

Джерело: досліджено автором

Пряма державна підтримка малих та середніх підприємств в Україні є незначною. До того ж відсутня середньострокова стратегія розвитку МСП, яка б визначала пріоритетні напрямки державної підтримки. Доступ до фінансування залишається досить складною проблемою для українських МСП. В Україні продовжують існувати значні проблеми зі стандартизацією, які перешкоджають розвитку експортної та інноваційної діяльності. Певні проблеми відзначаються і в системі підготовки та підвищення кваліфікації підприємців, зокрема, в Україні відсутня установа, яка б була відповідальною за забезпечення такої діяльності. Україні також потрібно активізувати та інтегрувати наукову діяльність [7].

Одним із напрямів сьогоденної державної підтримки суб'єктів малого підприємництва в Україні є надання їм пільг у податковій сфері в рамках уведення спрощеної системи оподаткування. Проте її недосконалість та незавершеність реформування зумовлюють наявність вагомих недоліків застосування такої системи, зокрема, у порядку етапності, яка подана на рис. 2.

Для розвитку малого підприємництва в Україні необхідне вдосконалення системи кредитно-фінансової підтримки малих підприємств, особливо кредитування суб'єктів малого бізнесу. Особливо це стосується таких аспектів, як:

- налагодження технології кредитування суб'єктів малого підприємництва банківськими структурами;
- посилення ролі держави у фінансово-кредитній підтримці малого підприємництва, особливо місцевих органів влади;
- розробка механізму участі держави в розподілі ризиків при кредитуванні суб'єктів малого підприємництва;
- удосконалення норм кредитування підприємств з урахуванням специфіки та потреб малого підприємництва;
- внесення змін у Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва»;

- розробка та прийняття законопроекту «Про фінансування і кредитування суб'єктів малого підприємництва», який би враховував особливості кредитування малих підприємств;

- прийняття адекватної заставної законодавчої бази;
- удосконалити систему кредитування підприємств, коли замість застави гарантом повернення грошових коштів є поручитель;

- удосконалення нормативно-правового механізму взаємодії небанківських фінансових організацій і малих підприємств з питань видачі позики малим підприємствам і індивідуальним підприємцям;

- розробка концептуальних підходів, теоретичних засад та організаційно-економічного механізму фінансово-кредитної підтримки малого підприємництва в Україні, а також в окремих її галузях [2].

Важливою особливістю розвитку та державного регулювання малого бізнесу в Україні є відсутність акцентів на соціальній значимості малого підприємництва, його здатності швидко розширювати попит на робочу силу. При цьому мале підприємництво розглядається в рамках державної політики виключно в економічній площині.

Висновки. Попри різні проблеми, з якими стикаються малі підприємства, все ж таки необхідним є збільшення уваги до малого бізнесу. У кризових умовах саме малі підприємства здатні стимулювати розвиток конкуренції, сприяти розширенню асортименту, підвищувати якість, підтримувати економічну рівновагу місцевих споживчих ринків.

Саме малі підприємства можуть стати тією базою, яка забезпечить використання інноваційних заходів до господарської діяльності. У сучасних умовах необхідним є зменшення рівня корупції, кількості контролюючих органів. Виникає потреба у державній підтримці малого бізнесу у вигляді низьких відсотків за кредитами, зміни суми виплати єдиного податку тощо.

Список використаних джерел:

1. Корягіна Т.В. Особливості державного регулювання малого підприємництва в Україні / Т.В. Корягіна, Ю.Є. Осацька [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/4.3/69.pdf>.
2. Ольвінська Ю.О. Розвиток кредитування суб'єктів малого підприємництва / Ю.О. Ольвінська [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1204/1/Розвиток%20кредитування%20суб'єктів%20малого%20підприємництва.pdf>.
3. Поліщук О.В. Проблеми розвитку малого бізнесу в Україні / О.В. Поліщук, В.В. Цимбал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <file:///C:/Users/Oleksandr/Downloads/392-1521-1-PB.pdf>.
4. Полятикіна Л.І. Діяльність малих підприємств в умовах диверсифікації виробництва / Л.І. Полятикіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://repo.sau.sumy.ua/bitstream/123456789/1991/1/Полятикіна%20Л.%20І.%20Діяльність%20малих%20підприємств.pdf>.
5. Посна О.А. Аналіз змін в спрощеній системі оподаткування малого підприємництва / О.А. Посна, Л.К. Кривчун // Проблеми матеріальної культури. Економічні науки. – 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/knp/2012_222/knp222_104-106.pdf.
6. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>.
7. Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні: національна доповідь. – Київ, 2010. – 240 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.dkrp.gov.ua/files/c19f3.doc.
8. Прокопенко О.В. Малі підприємства України: поточний фінансово-економічний стан / О.В. Прокопенко, Л.Б. Криворучко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/3578/1/3_7.pdf.
9. Стадник В. Складові і чинники формування потенціалу розвитку малого підприємництва / В. Стадник, О. Петрицька // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 12. – С. 124–128.
10. Трунина І.М. Актуальні проблеми розвитку малого підприємництва в Україні / І.М. Трунина / Управління проектами та розвиток виробництва : зб. наук. праць. – Луганськ : СНУ ім. В.Даля, 2012. – № 2(42). – С. 41–59 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pmdp.org.ua/images/Journal/42/12impvy.pdf>.
11. Україна: проблеми та перспективи розвитку приватного сектору : доповідь / The world bank. International Finance Corporation. World Bank Group [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDS/IB/2014/01/13/000456288_20140113093144/Rendered/PDF/ACS47780UKRAINIAN000U0090.pdf.

Аннотация. В статье обоснована необходимость развития предпринимательства, что обусловлено: для общества – увеличением количества рабочих мест; для местных и государственных бюджетов – ростом доходов в виде налогов; для аналогичных предприятий – ростом конкуренции и необходимостью совершенствования товаров или разработкой новых; для банковской сферы – увеличением количества клиентов. При этом автором доказана необходимость государственной поддержки развития малого бизнеса в виде: предоставления кредитов по низким процентам, внесения изменений в Закон Украины «О государственной поддержке малого предпринимательства» и разработке нового Закона «О кредитовании малого предпринимательства», уменьшения суммы выплаты единого налога и повышения уровня инвестиционной привлекательности предприятия.

Ключевые слова: малый бизнес, предпринимательство, кредитование малого предпринимательства, государственная поддержка малого бизнеса.

Summary. The article grounds the necessity of development of entrepreneurship due to: for the society by increasing the number of jobs; for local and state budgets by growth of revenues in tax; for analogical companies by increasing competition and the necessity to improve products or develop new ones; for banking sector by increasing number of customers. The author proves the necessity of state support of small business in the form of giving credits at low interest rates, amendments to the law «On State Support of Small Business» and the development of a new law «On giving credits to small business», reducing the amount of the single tax payment and increasing investment attractiveness of business.

Key words: small business, entrepreneurship, giving credits to small business, state support of small business.